

Røderev og askeladden.

Der var en gang en konge som havde mange hundred sauer og mange hundred gjeter og kjøer; og mange hundred hester havde han og, og sølv og guld i store dyn-ger. Men endda var han saa sorggiven, at han næsten aldrig vilde se folk, og endda mindre snakke med dem. Slig var han siden den tiden den yngste datter hans kom bort. Ja, det var ellers ilde nok der, om han aldrig havde mistet hende; for der var et trolld, som gjorde ustell og ustyr der stødt, saa der mest ikke var kommende til kongsgaarden for folk; ret som det var, slap han ud alle hestene, saa de traakked ned alle akre og enger og aad op kornet; ret som det var, rev han hodet af kongens ænder og gjæsser; somme tider dræbte han kjøerne paa baasen, saa drev han sauer og gjeter over aasen, og hver gang de skulde tage fisk i dammen, var den jaget paa land al sammen.

Men saa var der et par gamle folk, som havde tre sønner; den ene hedte Per, den anden hedte Paal, og den tredje kaldte de Espen askeladd, for han laa altid og kared i asken.

Det var gjæve gutter; men Per som ældst var, skulde være den gjæveste, og saa bad han far sin, om han fik lov til at reise ud i verden og friste lykken.

»Ja, det skal du faa; sent er bedre end aldrig, glunten min,» sa kallen. Saa fik han brændevin i flasken og niste i

tasken, og saa tog han foden paa nakken og lakked ned af bakken. Da han havde gaat en stund, kom han ind paa en gammel kjærring, som laa ved veien. »Aa, kjære glunten min, giv mig en liden madsmule idag,» sa kjærringen.

Men Per han saa knapt til siden, han slængte bare paa nakken og gik sin vei.

»Ja ja,» sa kjærringen, »gaa du, du skal faa se det gaar som det gaar,» sa hun.

Per gik langt og længe, og længer end langt, til han kom frem til kongsgaarden. Der stod kongen i svalen og gav hønsene mad.

»God kveld, Gud signe jer,» sa Per. »Tippe tippe tippe, tuppe tuppe — — —!» sa kongen og strødde og strødde baade øst og vest, og brydde sig ikke om Per.

»Ja, staa der du og strø korn og kagl hønemaal, til der blir en bjørn af dig,» sa Per ved sig selv; »du skal nok være fri for at jeg skal tale til dig,» mente han, og saa gik han ind i køkkenet og satte sig bort paa bænken som en anden storkar. »Hvad er du for en ildgut?» sa kokken, for Per havde ikke faat skjæg endda. Det syntes han var spot og spe, og saa tog han paa at dænge kokketøsen; men ret som det

X
var, kom kongen og lod dem skjære tre røde remmer af ryggen paa ham; saa strødde de salt i saaret og lod ham gaa hjem igjen, samme veien han var kommet.

Da Per vel var kommet til hus, vilde Paal ud. Aa ja, han fik ogsaa brændevin i flasken og niste i tasken, tog foden paa nakken og lakked ned efter bakken. Da han kom paa veien, traf han kjærringen som bad om mad; men han strøg forbi og svarte ikke engang, og paa kongsgaarden gik det ham ikke et haar bedre end det gik Per. Kongen sa «tippe tuppe», og kokketøsen kaldte ham en uskikkelig barnsunge, og da han vilde banke hende op for det, kom kongen med slagtekniven og skar tre røde remmer af ham og strødde ildmørje i, og sendte ham hjem igjen med saar ryg.

Saa krøb askeladden op fra gruen og tog til at ruske paa sig; den første dagen risted han asken af sig, den andre vasked og kjæmte han sig, og den tredje klædte han sig i kirkepynt.

»Nei, se paa den!» sa Per; »nu skinner der en ny sol her. Du vil vel til kongsgaarden og vinde kongsdatteren og det halve riget? Aa bliv i asken og lig i asken du,» sa han. Men askeladden hørte ikke paa det øret, han gik ind til far sin og bad om lov til at gaa lidt ud i verden.

»Hvad skal du ude i verden?» sa gamlingen; »det gik ikke rart med han Per og han Paal, hvordan skal det saa gaa med dig?» sa han.

Men askeladden gav sig ikke før han fik lov til at gaa.

Brødrene vilde ikke at han skulde faa madsmulen med sig, men moren gav ham en osteskorpe og et kjødben, og dermed labbed han af gaarde. Det hasted ikke med ham; »du kommer altid tidsnok,» tænkte han; »nu har du dagen for dig, og siden tør det hælde maanen kommer op, om lykken er god.» Saa satte han den ene foden fremfor den andre og pusted i bakkerne og saa sig vel om paa veien.

Langt om længe kom han frem i den gamle kjærringen som laa udved vei-veiten. X

»Stakkars dig, din gamle krok, du er vel sulten du?» sa askeladden.

Hun var det, sa kjærringen.

»Ja, saa faar jeg dele med dig,» sa askeladden og gav hende osterskorpen.

»Fryser du ogsaa?» sa han, han saa hun hakked tænder. »Du faar tage gamletrøien min; det er ikke stort til ærmer og lidet til ryg, men det var et godt plagg da den var ny.»

»Bi nu,» sa kjærringen, hun raked nede i storlommen sin; »her har du en gammel nøkkel,» sa hun. »Jeg har hverken bedre eller værre at give dig; men naar du kikker gjennom nøkkelringen, saa kan du se alt du vil.»

Da han kom frem til kongsgaarden, holdt kokken paa at bære vand, og det havde hun stort stræv med. »Det er for tungt for dig det,» sa askeladden, »det kan være saa passe til mig at gjøre det,» sa han.

Den som blev glad, det var kokketøsen, og siden lod hun ladden altid faa skrabbe gryden; men det var ikke længe, saa fik han mange uvenner for det, og de løi paa ham for kongen, og sa, han havde sagt sig god for baade det ene og det andre.

En dag kom kongen ud og spurte askeladden, om det var sandt at han var god for at holde fiskene i dammen, saa ikke troldet kunde skade dem; »de siger du har sagt dig god for det,» sa han.

»Ikke har jeg sagt det,» sa askeladden; »men havde jeg sagt det, saa var jeg ogsaa god for det.»

Ja, hvorledes det var, saa fik han nok prøve det, om han vilde frelse rygskindet sit, sa kongen.

Ja, han fik prøve da, sa askeladden; for han havde ikke hug til at gaa med røde rænder under trøien, sa han.

Om aftenen kikked askeladden gjennom nøkkelringen sin,

»Stakkars dig, din gamle krok, du er vel sulten du?» sa askeladden.

og da saa han det at trolDET var ræd for timian. Han til at ruske op al den timian han kunde komme over; noget strødde han i vandet og noget paa landet, og resten strødde han om bredden paa dammen.

Saa maatte trolDET lade fisken være i fred; men nu fik sauerne undgjælde for det; trolDET jaged dem over alle hauger og hamrer hele den natten.

Saa var der nogle af de andre tjenerne som havde været ude igjen, og sagt at askeladden vidste raad for kreaturene ogsaa han, om han bare vilde; han havde sagt sig god for det, det var sikkert.

Ja, kongen gik ud til ham og sa til ham ligesom forrige gangen, og trued med at han skulde skjære tre brede røde remmer af ryggen paa ham, om han ikke gjorde det.

Der var ikke anden raad da; askeladden syntes nok det kunde være gildt at gaa med kongens mundering og rød kjole, men han fik heller være den foruden, naar han selv skulde late rygskindet til at gjøre den af, sa han.

Og saa tog han til med timian igjen; men det blev der mest ingen ende paa; for eftersom han bandt timian paa sauerne, saa aad de af hverandre igjen, og det varte og det rak, for sauerne aad fortere end han bandt paa. Men til sidst gjorde han smurning af timian og tjære og smurte dem ind med, og saa lod de være at æde den. Kjørne og hestene fik ogsaa timianssmurning; saa fik de fred for trolDET.

Men en dag som kongen var ude paa jagt, kom han paa vildgræs i skogen; han red omkring i mange dage og havde hverken mad eller drikke, og klærne fór saa ilde i trangskogen, at til sidst havde han næsten ikke fillen paa kroppen. Saa kom trolDET og sa, at fik han det første kongen mødte, naar han kom i jordet sit, saa skulde han slippe hjem til kongsgaarden igjen. Ja, det skulde trolDET faa; kongen tænkte, det var vel den vesle hunden hans som altid kjaaked og kjastred i møde med ham. Men da han kom saa nær kongs-

gaarden at de kunde se ham, gik den ældste kongsdatteren med alle folkene efter sig i møde med kongen og tog imod ham baade godt og vel.

Da han fik se det at hun var den første, blev han saa ilde ved at han faldt i marken med det samme, og siden den tid var han mest som en halvtulling.

Om kvelden skulde troldet komme og hente kongsdatteren, og hun var pyntet og sad paa en eng ude ved tjernet og graat og bar sig ilde. Der var en som hedte Røderev, som skulde følge hende, men han var saa ræd at han kløv op i en tømmergran, og der blev han siddende. Ret som det var, kom askeladden og satte sig ned paa marken ved siden af kongsdatteren. Og hun blev glad, det kan en nok vide, da hun fik se der var kristenfolk som torde være hos hende endda. »Læg hodet dit i fanget mit du, saa skal jeg lyske dig,» sa hun. Espen askeladd gjorde som hun sa, og mens hun gjorde det, sovned han, og saa tog hun en guldring af fingeren sin og knyttet fast i haaret paa ham.

Ret som det var, kom troldet pustende; han var saa tung paa foden at det knaged og braged i skogen en hel fjerding foran ham. Da han fik se Røderev, som sad i gran-toppen som en liden orre, spytted han efter ham: »Tvi,» sa han, saa baade Røderev og tømmergranen fæg i marken, og der laa han og sprelled som en fisk paa tørre landet.

»Hu hu!» sa troldet; »sidder du her og lysker kristent folk, saa æder jeg dig,» sa han.

»Tvi!» sa askeladden med det samme han vaagned, og til at kikke paa troldet gennem nøkkelringen.

»Hu hu! Hvad glaner du paa mig efter?» sa troldet til askeladden, »hu hu!» Saa kasted det jernstangen efter ham, saa den stod femten alen ind i berget; men askeladden var saa snapp og snar paa foden, at han kom sig forbi stangen, med det samme troldet kasted.

»Tvi for kjærringstykker!» sa askeladden. »Hid med tandstikken din, skal du faa se kast!» Ja troldet napped op stangen i ett ryk; den var saa stor som tre grindstaurer. Imens stirred askeladden under himlen baade i syd og i nord.

»Hu hu! hvad glaner du efter igjen?» sa troldet. »Jeg ser efter, hvad for en stjerne jeg skal kaste til,» sa askeladden; »ser du den ørende vesle bent i nord, den tar jeg,» sa han. »Nei, lad den sidde som den sidder,» sa troldet; »du faar ikke slænge bort jernstangen min.» »Ja ja, saa faar du vel have den igjen da,» sa askeladden; »men kanske du havde bedre hug til at jeg skulde slænge dig op til maanen en vending?» sa han. Nei, det vilde ikke troldet heller.

»Ja, men blindebuk! har du ikke hug til at leke blindebuk?» sa askeladden. Jo, det kunde være snodigt nok, mente troldet; »men du skal gaa først,» sa han til askeladden. »Aa ja, gjerne det,» sa gutten; »men det greieste er at vi tæller, saa slipper vi at have noget at græle om.» Ja ja, de fik da det. Og saa kan en vide at askeladden laged det slig, at troldet fik bindet om øinene og kom til at gjøre den første reisen. Men der skulde du set blindebuk; hei! de fór omkring i skogkanten; troldet røg og rendte mod stubberne, saa føsken føg og det knaged efter.

»Hau, hau, der maatte trold være blindebuk længer!» skreg troldet, saa illsint var det. »Bi lidt,» sa askeladden, »saa skal jeg staa still og rope, til du tar mig.» Imens tog han en hampehekle og sprang om paa den andre siden af tjernet, som der ikke var bund i. »Kom nu, her staar jeg!» skreg askeladden. — »Der er vel læger¹ og skog?» — »Du kan vel høre her ingen skog er,» sa askeladden, og svor paa, der hverken var stubber eller skog. »Kom nu!» Saa bar det i veien igjen. Plump! sa det; der laa troldet i tjernet, og askeladden hugg han i øinene med heklen, hver gang han fik hodet over vandet.

¹ Laag, flertal læger: træ som er faldt om.

»Hau, hau, der maatte trold være blindebuk længer!» skreg troldet.

Nu bad troldet saa tyndt for livet sit, at gutten syntes det var synd paa han; men først maatte han sige fra sig prinsessen og skaffe frem den andre som han havde taget før, og love at folk og fæ skulde have fred; saa slap troldet og krabbed hjem til berget sit. Da var Rødereven kar igjen, kom ned af granen, tog prinsessen op til slottet, og trued hende til at sige at det var han som havde frelst hende. Og saa lusked han ned og tog imod den andre ogsaa, da askeladden havde sluppet hende ind i haven. Nu blev der slig glæde i kongsgaarden, at det hørtes og spurtes over land og rige, og Røderev skulde have bryllup med den yngste prinsessen.

Ja, det var godt og vel; men det var ikke saa vel endda — for ret som det var, saa havde troldet gaat ned i jorden og stoppet igjen alle vandaarerne; »kan jeg ikke gjøre andet ugagn, tænkte han, saa skal de ikke faa vand at koge bryllupsgrøden i.» Der var ikke anden raad end at sende bud efter askeladden igjen. Han fik sig en jernstang, som skulde være femten alen lang, og seks smeder, som skulde gjøre den gnistrende rød. Saa kikked han gjennem nøkkelringen; da saa han troldet ligesaa godt under jorden som over jorden, og kjørte saa stangen ned igjennem marken og ned efter ryggen paa troldet, saa det lugted brændt horn femten fjerdinge. »Hau, hau!» skreg troldet; »slip mig op!» Ret som det var, kom han sættende op gjennem hullet og var opbrændt lige til nakken. Men askeladden var ikke sen, han tog troldet og la det paa en stang som var flettet med timian, og der maatte det ligge og sige ham hvor det havde faat øine fra, siden han hakked dem ud med hampeheklen. «Jeg stjal mig en raanæpe,» sa troldet; »den smurte jeg vel ind med smurning; siden skar jeg den til som jeg vilde, og satte den ind med pumpespiker, og bedre øine vil jeg ikke ønske nogen kristen mand.»

Saa kom kongen og begge prinsesserne og vilde se troldet, og Røderev gik saa krepp, at rumpen stod høiere

end nakken. Men saa fik kongen se at der var noget som blinked i haaret paa askeladden. »Hvad har du der?» sa han. »Aa, det er den ringen som datter din gav mig, da jeg frelste hende fra troldet,» sa askeladden. Og nu kom det for dagen, hvorledes alt var gaat til. — Røderev graat og bad for sig; men alt han laat og alt han graat, saa hjalp det ikke, han maatte i ormegaarden, og der sprak han med det samme.

Saa tynte de troldet, og saa tog de til at dundre og drikke og danse i brylluppet til askeladden; for nu var han basen. Han fik den yngste prinsessen og halve kongeriget.

Saa lægger jeg mit eventyr paa en slæde,
og kører det til dig, som bedre kan kvæde;
men kan du ikke kvæde bedre end jeg,
saa skam faa dig, for du laster mig.